

به نام خداوند جان و خرد

درآمدی بر تحلیل گفتمان انتقادی

مؤلفان:

پروانه حاتمی

محمدرضا اروجی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان)

ویزاستار علمی: خدیجه نوری

تهران

انتشارات ساکو

۱۳۹۶

سرشناسه	: حاتمی، پدرام، ۱۳۵۷-
عنوان و نام پدیدآور	: درآمدی بر تحلیل گفتمان/ مؤلفان پدرام حاتمی و محمدرضا اروجی
مشخصات نشر	: تهران: ساکو، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ص.: نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۷۹-۰۱۴-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص: ۱۴۴.
موضوع	: گفتمان انتقادی
موضوع	: Critical discourse analysis
شناسه افزوده	: اروجی، محمدرضا، ۱۳۵۵-
شناسه افزوده	: ثمریها، ملیحه، ۱۳۵۸- ویراستار
رده بندی ک	: ۱۳۹۶ ح/۲۵۴ P۳۰۲
رده بندی د ب	: ۴۰۱/۴۱
شماره کتابشنا. سی	: ۴۹۰۹۴۰۵

تلفن مرکز پژوهش: ۰۲۱-۶۶۵۷۲۶۹۲-۶۶۰۱۴۰۵۵

www.ashresaco.ir

انتشارات ساکو

نام کتاب	: درآمدی بر تحلیل گفتمان انتقادی
مؤلفان	: پدرام حاتمی و محمدرضا اروجی
ویراستار علمی	: ملیحه ثمریها
ناشر	: ساکو
صفحه آرا	: مرضیه توماچنیا
طرح جلد	: آزاده توماچنیا
لینتوگرافی	: طاووس رایانه
چاپخانه	: نارنجستان
سال نشر	: ۱۳۹۶
نوبت چاپ	: اول
شمارگان	: ۲۰۰
قیمت	: ۱۵۰۰۰ تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۷۹-۰۱۴-۷

ISBN: 978-600-479-014-7

«حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مؤلفان است.»

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۶

فصل اول: در باب چیستی گفتمان و صور آن

در باب مفهوم گفتمان.....	۸
مطالعات زبان‌شناختی و مفهوم گفتمان.....	۹
گفتمان و صورتهای آن.....	۱۱
گفتمان تاریخی.....	۱۱
گفتمان رایج، بنیاد.....	۱۳
گفتمان رسانه.....	۱۴

فصل دوم: تحلیل گفتمان و روش‌شناسی

مقدمه.....	۱۶
نقش‌های زبانی از منظر براون و یور.....	۲۲
وجوه افتراق متون نوشتاری و متون گفتاری.....	۲۲
گفتمان در جایگاه متن تولید شده و گفتمان به مثابه فرایند.....	۲۴
قوانین و قواعد.....	۲۴
مسئله همبافتی و بافت موقعیتی.....	۲۴
ویژگی‌های بافت موقعیتی از دیدگاه هایمز.....	۲۵
عوامل تأثیرگذار بر بافت موقعیتی از دیدگاه فرث و لویس.....	۲۷
پیش‌انگاشت / پیش‌فرض و استلزام.....	۲۹
انواع پیش‌انگاشت / پیش‌فرض.....	۳۰
گرایش و اصول همکاری.....	۳۳
تلویح.....	۳۴
نظریه کنش گفتار.....	۳۵
نظریه کارگفت آستین و سرل.....	۳۶
مبتدا.....	۳۹
مبتدای جمله‌ای و مبتدای گفتمانی.....	۳۹
نشانگرهای مرز مبتدا.....	۴۰
چارچوب گفتمان.....	۴۱
ارجاع.....	۴۱

۴۲.....	ترتیب طبیعی روایت.....
۴۵.....	تم یا درون مایه.....
۴۵.....	موضوع سازی.....
۴۵.....	زاویه دید.....

فصل سوم: تحلیل گفتمان، تحلیل گفتمان انتقادی و تحلیل گفتمان پیکره بنیاد

۴۸.....	تحلیل گفتمان انتقادی.....
۴۹.....	تحلیل گفتمان پیکره بنیاد.....
۵۱.....	ویژگی های اصلی پیکره ها.....
۵۳.....	انواع پیکره ها.....
۵۶.....	تحلیل گفتمان انتقادی و زبان شناسی پیکره های.....

فصل چهارم: مراجعه به گفتمان شناسی انتقادی

۶۰.....	زبان شناسی کاربردی انتقادی.....
۶۰.....	تورقی بر گفتمان شناسی انتقادی.....
۶۳.....	اصول تحلیل گفتمان انتقادی.....
۶۵.....	انجام تحلیل گفتمان انتقادی.....
۶۷.....	تحلیل گفتمان انتقادی و ژانر.....
۶۸.....	تحلیل گفتمان انتقادی و قالب بندی.....
۶۹.....	چند وجهیت در تحلیل گفتمان انتقادی.....
۷۰.....	تحلیل گفتمان انتقادی و هویت.....
۷۲.....	تحلیل گفتمان انتقادی و شبکه جهانی وب.....
۷۴.....	تحلیل گفتمان انتقادی کلاس درس.....
۷۵.....	جامعه شناسی زبان انتقادی.....
۷۵.....	رویکرد انتقادی به آموزش زبان دوم.....
۷۶.....	انتقادهایی بر تحلیل گفتمان انتقادی.....

فصل پنجم: آرای اصحاب اندیشه

۸۲.....	تورقی گذرا بر پژوهش های صورت پذیرفته در حوزه تحلیل گفتمان.....
۸۶.....	میشل فوکو.....
۸۸.....	نورمن فركلاف.....
۸۹.....	الگوی روایی تئون ون دایک.....
۹۱.....	ارنستو لاکلا و شنتال موفه.....

۹۸.....	ون لیوون (۱۹۹۶)
۹۹.....	معرفی مؤلفه‌های جامعه شناختی - معنایی
۱۰۰.....	مؤلفه‌های گفتمان مدار مبتنی بر پوشیدگی
۱۰۲.....	مؤلفه‌های گفتمان مدار مبتنی بر صراحت
۱۰۵.....	وداک
۱۰۷.....	فاولر
۱۰۹.....	پنیکوک
۱۱۱.....	چلتن و هارت
۱۱۳.....	موتتر
۱۱۴.....	مروری بر پژوهش‌های انجام شده
۱۱۵.....	پژوهش‌های خا بی

فصل ششم: قدرت چیست :

۱۲۲.....	مفهوم قدرت
۱۲۴.....	مفهوم قدرت از نظر وبر
۱۲۶.....	مفهوم سوژه از نظر آلتوسر
۱۲۶.....	مفهوم هژمونی

فصل هفتم: نشانه‌شناسی و تحلیل گفتمان انتقادی

۱۳۰.....	نشانه‌شناسی؛ از تحلیل گفتمان تا تبلیغات
۱۳۲.....	موضوع «رُبه»
۱۳۴.....	تبلیغات تأییدی
۱۳۴.....	تبلیغات درخواستی
۱۳۵.....	تبلیغات اجرایی
۱۳۵.....	تبلیغات بیانی
۱۳۵.....	تبلیغات اعلانی

فصل هشتم: زبان‌شناسی حقوقی

۱۴۰.....	مقدمه
۱۴۰.....	زبان‌شناسی حقوقی
۱۴۱.....	حوزه عملکرد زبان‌شناسی حقوقی
۱۴۳.....	کتابنامه

پیشگفتار

منت خدای را که آدمی را قوه تفکر اعطا نمود و آنگاه که تفکر آغاز گردید کتابت نیز پدیدار گشت. سال‌ها بود که در بحر موج علوم انسانی غوطه‌ور بودم و به هر تخته‌ای چنگ می‌زدم لیکن گو هیچ یک عطش روح بی‌تابم را مرهم نبود تا به فضل صاحب دانش بیکران به دیدار استاد علم و اخلاق جناب آقای دکتر فردوس آقاگل‌زاده نائل گردیدم و هم ایشان بود که چون فانوس نجات روح خسته‌ام را به ساحلی رهنمون ساخت که مایه آرامش قرار گرفت و نام آن ساحل مرصع تحلیل گفتمان انتقادی بود. لیک پس از به ساحل رسیدن دریافتم که این ساحل را انتهایی نیست و از آنجا که طی این مرحله بی‌همراهی خضر میسر نبود باز هم با راهنمایی استاد بزرگوایم سرسریقه را آغاز نمودم. باشد که در این راه ایزد متعال توفیق شاگردی ایشان را هیچ گاه از من سلب نماید. آنچه در این مکتوب به حضور اصحاب صاحب فضل و فضیلت پیشکش می‌گردد تورتی است بر باب نحله‌های مختلف تحلیل گفتمان انتقادی که سر آن داشتیم به جهت نمایاندن بخشی از وسعت این عرصه به معرفی شاخه‌های گوناگون و نیز آرای ابواب اندیشه همت گماریم. پس نه غیبه‌چینی و چنان بودن مجلد پیش رو را دارم و نه آنکه عاری از عیب می‌دانم کتابتم را. منت‌دار ره‌م‌های تمامی بزرگان و اندیشمندان خواهم بود چنانچه به جهت رفع ایرادات بنده را مستفیذ سازد از انصاف گرانقدر خویش.

با آرزوی توفیق

پدرام حاتمی

پاییز ۱۳۹۶